

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten)

Vergiftigingen door het beroep: vermoeden en verifiëren

Na lezing van de heldere en nuchtere klinische les van Prof. ZIELHUIS (1972) over vergiftigingen in het beroep, meen ik toch dat hij de vergiftigingen thuis iets te eenvoudig voorstelt: meestal via maag-darmkanaal, tabletten, uit flesjes, meestal bekend wat het is, enz.

Bij de grote toename van do-it-selvers is m.i. de kans dat er juist thuis contact met giftige stoffen voorkomt groter geworden. Dikwijls maar kort en dan zal het wel meevallen.

Doch er zijn ook mensen, die thuis enkele weken lang elke avond of de weekends in een slecht geventileerde ruimte werken met verf, lakken, vernissen, tetra (welke?) en andere oplosmiddelen zonder dat zij de voorzorgen toepassen die elke vakman kent of behoort te kennen.

Een extreem voorbeeld: een chemisch ingenieur leed volgens de neuroloog aan een chronische intoxicatie van onbekende oorsprong (concentratiestoornissen, algemene malaise, lichte EEG-afwijkingen). Hij was chemicus en dus . . .

Bij uitvoerig nagaan van zijn werkomstandigheden bleek dat hij dat in het bedrijf onmogelijk kon hebben opgedaan. Wel bleek hij een antiek huis te hebben gekocht en maandenlang al zijn weekends en zelfs zijn vakantie te hebben gebruikt om dat op te knappen. Hij had alle dakspanten en binten enkele malen bespoten met een anti-houtwormmiddel, oude verf met een afbijtmiddel verwijderd, alles opnieuw in verf en vernis gezet. Een enorm en dankbaar karwei.

Behalve aan gemis aan gezonde vakantie heb ik zijn intoxicatieverschijnselen geweten aan het werken in onvoldoende geventileerde ruimtes met verschillende, zelfs voor een chemicus niet altijd bekende giftige stoffen.

Dit was dan wel een uitzonderlijk voorbeeld van langdurige blootstelling thuis aan enkele potentieel giftige stoffen.

Maar het lijkt mij toch nuttig dat de behandelend arts, als hij een chronische intoxicatie vermoedt, niet alleen aan de bedrijfs sfeer denkt maar ook vraagt naar eventuele contacten als do-it-selver, omdat deze groep toeneemt en zelden de vereiste voorzorgen in acht neemt.

Literatuur: ZIELHUIS, R. L. (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 173.

Wassenaar, 21 februari 1972

W. REIJNIERSE

Gaarne zeg ik collega REIJNIERSE dank voor zijn nuttige aanvulling. Inderdaad heb ik het onderscheid tussen vergiftigingen „thuis” en „in het beroep” wat zwart-wit getekend. Men doet dan ook goed „in het beroep” niet louter op te vatten als „tijdens loonarbeid”, maar tevens de do-it-yourself-sfeer er toe te rekenen: zelfwerkzaamheid aan het huis (schilderen in slecht geventileerde ruimtes), werk in de tuin (bestrijdingsmiddelen), knutselen (schuren, slijpen, boren; werken met verven, kunststoffen, oplosmiddelen), enz. Er komt nog een andere sector bij: de hobby die voor de kunstenaar tot dagelijks arbeid wordt. Zelf kwam ik onlangs in contact met een beeldende kunstenaar die met behulp van nieuwe materialen (kunststoffen, oplosmiddelen) in een hierop niet berekend atelier kunstvoorwerpen maakte; dit ging met veel experimenteren gepaard, niet alleen met vormen, maar ook met velerlei chemicaliën. Hij had hierdoor vermoedelijk een chemische-oplosmiddelenintoxicatie opgelopen.

616

Ned. T. Geneesk. 116, nr. 15, 1972

De aanvulling van collega REIJNIERSE is zeer nuttig, vooral ook nu dergelijke activiteiten, hetzij gedwongen, hetzij vrijwillig, meer en meer toenemen. De moeilijkheden om achter de werkelijke samenstelling van de produkten te komen zijn nog groter dan bij werknemers in bedrijven.

Amsterdam, februari 1972

R. L. ZIELHUIS

Maligne hypertensie

Gaarne zou ik een opmerking willen maken over de klinische les door P. G. A. B. WIJDEVELD en R. G. W. L. TIGGELER (1972).

De patiënt daarin beschreven, caféhouder, heeft een uitgebreid onderzoek ondergaan. De geconsulteerde afdelingen en hun hoofden worden keurig vermeld.

In deplorabele toestand volgt dan op 16 november 1970 een bilaterale nefrectomie, waarvan de patiënt opvallend snel herstelt. Ondanks dat (juist daardoor) wordt noch anesthesioloog, noch anesthesiologische afdeling vermeld.

Een onzorgvuldigheid waaraan niet alleen collega WIJDEVELD zich schuldig maakt, maar die toch wordt ingegeven door onbekendheid of ongeïnteresseerdheid; ik mag tenminste niet aannemen dat collega WIJDEVELD niet weet, dat juist in deze gevallen een zeer zorgvuldige narcose op zijn plaats is. Er is een groot tekort aan anesthesiologen in de gehele wereld. Voor een deel ligt dit aan het negeren van de belangrijke taak die de anesthesist heeft, door onwetende collega's die in het algemeen niet zullen schromen hun meestal verouderde inzichten over de te volgen anesthesie en hun commentaar over een complicatie bij een narcose te geven.

Literatuur: WIJDEVELD, P. G. A. B. en R. G. W. L. TIGGELER (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 2.

Leiden, 2 februari 1972

J. SPIERDIJK

In tegenstelling tot de veronderstelling van collega SPIERDIJK hebben wij grote waardering voor de anesthesist (afdeling Prof. Dr. J. CRUL), die onze patiënt narcose heeft gegeven. Er zijn nog veel meer mensen en diensten in ons ziekenhuis, die direct of indirect aan de behandeling van de patiënt hebben bijgedragen. Door hen allen te gaan noemen zouden wij ons artikel onleesbaar gemaakt hebben. Daarom hebben wij ons beperkt tot degenen wier consultatieve informatie wij citeerden en tot hen, die een duidelijk meer dan normale bijdrage aan de behandeling hebben geleverd.

Nijmegen, 29 februari 1972

P. WIJDEVELD
R. TIGGELER

Scheefwerking van geneesmiddelen

Ingaande op de uitdaging van J. H. PANNEKOEK (1972) om in onze taal te zoeken naar een remplaçant van de ingeburgerde woorden bij- of nevenwerking van geneesmiddelen stel ik voor de term „scheefwerking” van geneesmiddelen. Het lijkt mij, dat de onbevangen lezer de betekenis van dit woord zal opvatten als een werking in een niet-beoogde

richting, neigend naar de minder gunstige kant zonder dat het etiket slecht of verwerpelijk erin opgesloten ligt.

Linguïstisch zal er wel enig bezwaar bestaan tegen dit woord, omdat bij de samengestelde woorden van „werking” wel voorzetsels, doch geen adjectieven gebruikt plegen te worden. Overigens is een ander samengesteld woord, nl. „afwerking” in gebruik geraakt, terwijl dit woord in een

oude editie van KOENENS *Handwoordenboek* (11e druk, 1916) niet voorkwam.

Literatuur: PANNEKOEK, J. H. (1972) *Ned. T. Geneesk.* 116, 341.

Amsterdam, 26 februari 1972

H. J. KLEIN OBBINK

BERICHTEN

Buitenland

GROOT-BRITANNIË

Te oud voor de praktijk. In het Parlement is eind 1971 de vraag aan de orde geweest, of er geen regelingen moeten komen betreffende praktijk-uitoefening door zeer oude artsen. Aanleiding tot de vraag was de publiciteit betreffende een arts van 82 jaar die volgens zeggen door vergeetachtigheid twee patiënten heeft laten sterven. Regeringsfunctionarissen menen dat dit een intern probleem van de gezondheidsdienst is en dat plaatselijke autoriteiten zelf kunnen beslissen of een arts nog in staat is, praktijk uit te oefenen. Overigens staat het patiënten vrij, van arts te veranderen en eventueel klachten over de behandeling in te dienen wanneer zij iets ongewoons opmerken. Van de Britse artsen zijn 7 pct ouder dan 65 jaar. (*J. Amer. med. Ass.*, 3 jan. bl. 94.)

Abortus-statistiek. In het jaar 1970 zijn in Engeland en Wales 86.565 zwangerschappen kunstmatig onderbroken. Van de geaborteerde vrouwen waren 11 pct afkomstig uit het buitenland (3621 uit Duitsland, 2276 uit Frankrijk, 1898 uit de Verenigde Staten plus Canada). Van de vrouwen hadden 1219 reeds eerder een abortus ondergaan; van deze 1219 waren 194 jonger dan 20 jaar. In 13.946 gevallen werd de abortus gecombineerd met sterilisering. In 1969 was de letaliteit voor de gecombineerde operatie 1,08 per 1000, voor abortus alleen 0,13/1000; bij de 17 doden werd slechts in 9 gevallen de abortus als doodsoorzaak opgegeven. In 1970 waren de letaliteitscijfers 0,10/1000 voor abortus alleen, en 0,57/1000 voor abortus plus sterilisatie, maar bij de 14 doden werd in 11 gevallen de abortus als doodsoorzaak genoemd. (*Lancet*, 11 maart bl. 603.) In het *British medical Journal* (11 maart bl. 644) staan ook cijfers over 1970 en 1971. In Engeland plus Wales werden in deze jaren 86.565 resp. 126.734 zwangerschappen onderbroken.

VERENIGDE STATEN

Marantologie, een nieuw specialisme. In een editorial (*New Engl. J. Med.*, 13 jan. bl. 102) vestigt WILLIAM D. POE de aandacht op een grote groep patiënten die min of meer misdeeld onze behandeling ondergaan: verschoppelingen zonder middelen van bestaan, met paraplegieën, decubitus, ernstige urine-infecties, die op onverwachte ogenblikken bij een medicus practicus worden gedeponerd. Wie trekt zich het lot van deze mensen aan? De afdeling urologie is op dergelijke patiënten niet gesteld, evenmin als de plastische chirurgie. Er zijn duizenden ex-patiënten bij uit afdelingen voor reumatologie, cardiologie, gastro-enterologie en zelfs dermatologie en pediatrie. Zij hebben de zonde begaan, in leven te blijven zonder gunstig te reageren op onze medische verrichtingen. Zij herinneren ons dagelijks aan onze mislukkingen. Deze soort patiënten hebben niets aan onze allernieuwste verfijnde technieken. Zij hebben een nieuwe stijl specialisme nodig: marantologie (afgeleid van Gr.marantos = verwelkt; vgl. marasmus). De specialist op dit gebied zou

geen patiënten moeten behandelen die bij enige andere arts de nodige verzorging kunnen krijgen, maar zich moeten richten op de nergens geaccepteerde, onderkomen zieken met dubbele amputaties of vergevorderde tuberculose. Marantologie moet zich distantieëren van de instelling van andere specialismen: geslaagde behandelingen, en moet de mensen helpen een verlies te incasseren. Begrippen zoals revalidatie en convalescentie behoren niet tot haar gebied, noch ook het streven naar succes. Haar patiënten moeten niet naar intensive care units worden verwezen in de hoop toch nog een medische overwinning te laten behalen. Marantologen zijn geen winnaars, maar verliezers, en zij moeten trachten „a good loser” te zijn. Zij moeten de dood niet als een vijand maar als een vriend beschouwen. Marantologie is een noodzakelijk en veel omvattend specialisme. Haar beoefenaren trachten wel te doen zonder zich de arrogantie van weldoeners aan te meten. Zij behoeven niet veel tijd aan conferenties en publicaties te besteden, en zij behoeven niet te zinnen op methoden die anderen ertoe brengen „to help bloody beggars beside the road”.

Geneeskundige opleiding. In 1971 zijn in de Verenigde Staten vijf nieuwe geneeskundige scholen geopend. Bestaande scholen hebben een groter aantal eerstejaars studenten toegelaten dan tevoren. Het resultaat was een toeneming met 500 eerstejaars tot een record van 11.858. Er zijn thans 108 geneeskundige scholen in het land, en binnenkort worden er nog 7 nieuwe geopend. Voor 1980 wordt het aantal geschat op 120. De bevolking van de Verenigde Staten groeit jaarlijks met 1 pct, het aantal artsen met 3 pct. In augustus 1971 waren er in de Verenigde Staten 116 „physicians assistants” (zie dit Tijdschrift jaargang 1970 bl. 892). Het aantal leer-scholen voor deze assistenten neemt toe. Er zijn er thans 12, er bestaan plannen voor nog 31. Begin 1972 studeren 184 nieuwe arts-assistenten af. De American Medical Association ontwikkelt een plan, waardoor een nationale certificering van deze assistenten mogelijk zal worden. (*J. Amer. med. Ass.*, 31 jan. bl. 571.)

WEST-DUITSLAND

Leslokalen zonder ramen. Prof. W. JACOB, leider van de Arbeitsgruppe für soziale Pathologie van het Instituut voor algemene pathologie en pathologische anatomie van de universiteit te Heidelberg, heeft bezwaren tegen de bouw van scholen met leslokalen zonder ramen. Ten aanzien van de te bouwen scholen staan twee voorstellingen lijnrecht tegenover elkaar: de prestaties van de leerlingen en de fysiologische behoeften van de kinderen. In de Verenigde Staten bezoeken thans reeds 150.000 kinderen scholen zonder ramen. Men gaat de bouwprogramma's van deze scholen zelfs versnellen, zodat tegen 1976 reeds een miljoen kinderen scholen zullen bezoeken die voorzien zijn van kunstlicht en kunstmatig klimaat. Doel van deze inrichting is, allerlei storende invloed te weren, in het bijzonder de uitlaatgassen van de industrieën. Prof. JACOB is van mening dat het voort-